

Fontänhuset i Varberg

Behov och förutsättningar

Viking Keyzer

5 mars 2021

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Förord	3
Bakgrund	3
Fontänhuset i världen och Sverige	3
HISTORIK	3
FONTÄNHUSMODELLEN	4
ORGANISATION	5
FRAMGÅNGSFAKTORER I FONTÄNHUS	6
FINANSIERING	6
SAMVERKAN	7
Kartläggning av behovet av ett Fontänhus i Varberg	7
VARBERGS KOMMUN	7
ARBETSFÖRMEDLINGEN	10
FÖRSÄKRINGSKASSAN	11
PSYKIATRIN I HALLAND (PSH)	12
SAMORDNINGSFÖRBUNDETS INDIVIDSAMVERKANSTEAM (IST)	12
IDEELLA FÖRENINGAR OCH INTRESSEORGANISATIONER	13
FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN	14
Sammanfattning av behovet i Varbergs kommun	14
UNGDOMAR OCH UNGA VUXNA MED PSYKISK OHÄLSA	15
VUXNA MED PSYKISK OHÄLSA	16
Förutsättningar för Fontänhuset i Varberg	17
VARFÖR ETT FONTÄNHUS?	17
VINSTER MED ETT FONTÄNHUS FÖR VARBERG	19
MÅLSÄTTNING OCH SYFTE	20
TROLIGA KONSEKVENSER OM INTE FONTÄNHUS ELLER LIKNANDE STARTAS	20
FINANSIERING	20
Referenser	22

Förord

Finns det plats för ett Fontänhus i Varberg? Den frågan har jag under vintern 2020/21 ställt till personer som kan svara på den allra bäst. De arbetar på olika sätt med att verka för meningsfulla sammanhang för personer med psykisk ohälsa i Varberg. Jag har intervjuat personer från kommunen, regionen, myndigheter, idéburna verksamheter och individer. Behovet av verksamheten finns idag, och ser inte ut att avta, så svaret kan sammanfattas med ett kraftfullt: Ja!

Jag vill tacka alla som på något sätt bidragit till att visa på det här behovet som det här underlaget presenterar.

Bakgrund

I cirka tio år har det i Varberg funnits en arbetsgrupp med eldsjälarna som velat ha ett Fontänhus i Varberg. Gruppen består av både potentiella medlemmar som saknar ett Fontänhus för sina egna behov och andra personer som brunnit för idén. Till en början vände man sig till kommunpolitiker för att få gehör för idén, tyvärr utan framgång. Arbetsgruppen var vilande fram till 2018 då man igen återupptog arbetet genom att hålla föreläsningar kring fontänhusmodellen för politiker, berätta om idén i media samt ta olika kontakter för att förverkliga idén. På grund av tidsbrist och andra orsaker lades projektet återigen på is och sedan 10 år tillbaka har det funnits en registrerad förening vilande i väntan på nya krafter.

I samband med coronapandemin 2020 var Fontänhuset i Falkenberg tvungna att lägga om stora delar av sin verksamhet från fysiska möten och arbete på huset till att till största del mötas digitalt. I och med detta dök idén om ett Fontänhus i Varberg upp igen, nu med möjligheten att avsätta arbetstid för en handledare att undersöka möjligheterna. Det här underlaget är resultatet av arbetet med att visa på behovet och förutsättningarna för ett fontänhus i Varberg.

De frågor som underlaget besvarar är:

- Vad är ett fontänhus och hur organiseras samt finansieras verksamheten?
- Finns det ett behov bland Varbergs kommuns invånare för ett fontänhus?
- Finns det förutsättningar i kommunen för ett fontänhus?

Fontänhuset i världen och Sverige

HISTORIK

Det första Fontänhuset (eng. *Fountain House*) startades 1948 i New York av en grupp före detta psykiatripatienter. De fann det svårt att klara sig på egen hand efter utskrivning och kände ett behov av att tillsammans hjälpa och stödja varandra.

Patienterna ville skapa ett alternativt sammanhang som utgick från varje människas förmåga, frihet och rätt till egna beslut. De ville också genom en meningsfull arbetsinriktad dag skapa förutsättningar för att kunna återerövra den egna självkänslan.

De ville bryta med vårdens traditionella fokusering på sjukdomsbilden, som de erfarit lett till ensamhet, isolering och stigmatisering. De ville i stället betona förmågan till arbete, delaktighet och social gemenskap. Genom att på detta sätt framhäva det friska hos människor och individens produktiva förmåga växte självkänslan.

FONTÄNHUSMODELLEN

Fontänhusen organiseras som klubbhus och genom medlemskap garanteras varje individs demokratiska rättigheter i klubbhusets verksamhet. I Sverige finns det tretton fontänhus. Eftersom de fokuserar på det friska kallas deltagarna följaktligen för medlemmar, inte patienter, klienter eller brukare. Medlemskapet är frivilligt, gratis och utan tidsbegränsning.

Modellen är en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa på deras väg till återhämtning. Grundtanken är att ta tillvara och utveckla människors friska sidor genom arbete och gemenskap. Medlemmarna deltar frivilligt i verksamheten och bidrar efter förmåga. Genom att bryta isolering, strukturera sin dag, arbeta med meningsfulla uppgifter samt ingå i en gemenskap stärker medlemmen sin självkänsla. När andra modeller ofta fokuserar på vad som är problematiskt och ser till vad som begränsar en individ så är fontänhusens styrka fokuset på det som fungerar. Den arbetsinriktade strukturen i kombination med att arbeta sida vid sida med handledare är det som bidrar till återhämtning och medlemmarnas ökade tilltro till sin egen förmåga.

Fontänhusen har en inbjudande och inkluderande miljö där människor oavsett bakgrund, svårigheter och ålder kan delta. Den unika atmosfären har visat sig vara ovärderlig för medlemmarnas återhämtning. Framförallt hjälper den människor att bygga sig en hållbar tillvaro där psykiska svårigheter inte längre definierar livskvaliteten.

Den arbetsinriktade dagen på ett fontänhus erbjuder ett varierat utbud av arbetsuppgifter och är fördelade på enheter som bland annat innefattar kök och kontor. Medlemmar deltar aktivt i husets drift, till exempel lagar mat, städar, renoverar, bemannar receptionen, hanterar post, uppdaterar hemsidan och sociala medier, bokför och tar emot studiebesök. Arbetet utförs av medlemmar och handledare sida vid sida med målet att var och en ska nå bästa möjliga välbefinnande och livskvalitet.

Utöver den arbetsinriktade dagen kan medlemmar få stöd i att exempelvis återgå eller finna sin väg till självförsörjning. Detta kan innebära hjälp med att söka arbete, praktik eller utbildning. För andra kan behovet i första hand röra den sociala biten, här erbjuder fontänhusen medlemmar deltagande i friskvård, kulturella evenemang och tillfällen för social samvaro.

För personer med psykisk ohälsa har fontänhusmodellen visat sig vara en effektiv rehabiliteringsmodell världen över (McKay et al., 2018). Statistiken visar även att medlemskap i ett fontänhus resulterar i avsevärt minskat antal dagar på sjukhus (Masso

et al., 2001), minskad användning av sociala insatser och öppenvård (Hänninen, 2012), bättre livskvalitet (Jung & Kim, 2012) och att medlemmar blir mer benägna att både söka arbete och behålla arbete (Schonebaum & Boyd, 2012).

En amerikansk studie (Gorman, 2012) visar att för varje investerad dollar i fontänhusens arbetsprogram så sparar samhället 1,31 dollar i omkostnader. I Finland tyder forskningen (Hietala-Paalamäe et al, 2009) på att fontänhusens klubbhusmodell är kostnadseffektiv.

I USA har antalet inläggningar på sjukhus minskat med 75 procent bland fontänhusens medlemmar. Enligt dansk forskning (Hoejmark et al, 2011) har det att göra med att tydliga ramar och stödstrukturer (likt fontänhusens) är det bästa sättet att bidra till personers utveckling och längre förändringsprocesser.

Vad gäller rehabilitering av personer med psykisk ohälsa råder konsensus inom forskningsvärlden, fontänhusmodellen är effektiv. Framför allt på det mänskliga planet, men också vad gäller minskade kostnader för sjukvård, socialt stöd från kommunen samt sjukersättning från staten. Med fontänhusens inkluderande rehabiliteringsprogram kan personer som står långt från arbetsmarknaden hitta vägen tillbaka.

- Under 2019 deltog 2050 medlemmar aktivt i Fontänhus runt om i Sverige (sverigesfontanhus.se).

- Under 2019 påbörjade 331 medlemmar i Sverige som har stått långt från arbetsmarknaden ett arbete om minst 25%, praktik eller studier (sverigesfontanhus.se).

- Statistik från Sveriges Fontänhus Riksförbund visar att i medeltal får fontänhusen ut mellan 22-25% av deras aktiva medlemmar i arbete / studier (sverigesfontanhus.se).

ORGANISATION

Verksamheten vid varje enskilt fontänhus utgår ifrån internationella riktlinjer. Riktlinjerna kan betraktas som en förteckning över medlemmarnas rättigheter, samt som etiska koder för fontänhusens personal, styrelse och administration. Dessutom utgör riktlinjerna grunden för att bedöma kvaliteten hos enskilda fontänhus. För att garantera kvaliteten i verksamheten genomgår fontänhusen regelbundna kvalitetssäkringar, en så kallad ackrediteringsprocess, som administreras av Clubhouse International. Ett fontänhus ackrediteras för en period på ett eller tre år framåt, beroende på hur väl riktlinjerna efterlevs.

Fontänhus drivs av en ideell förening eller stiftelse. Konceptet bygger på medlemmarnas möjlighet till inflytande. Det finns anställda handledare som anställs av föreningen. Det finns en styrelse i vilken det ingår medlemmar, en verksamhetsansvarig och andra ideella personer.

Det är viktigt att det inte är politiker eller myndigheter som styr fontänhuset, utan medlemmarna själva. Skillnaden från många andra verksamheter är att självbestämmandet och inflytandet man som medlem får på ett fontänhus är större vilket

främjar autonomin som leder till motivation, själv-reglering och ökad välbefinnande (Ryan & Deci,. 2000).

FRAMGÅNGSFAKTORER I FONTÄNHUS

Det finns flera faktorer bakom framgångarna för fontänhusen. Det är frivilligt och det finns ingen tidsbegränsning för hur länge man får delta. Inga biståndsbeslut krävs. Alla är välkomna. Deltagaren får möjlighet att bryta sin isolering, strukturera sin dag, utföra meningsfulla arbetsuppgifter, umgås med andra och stärka sin självkänsla. På ett fontänhus skapas också en bärande personlig relation över tid som har visat sig ovärderlig för våra medlemmar. Relationen är ofta till en handledare men kan också vara med en annan medlem där vänskapliga kontakter skapas, vilket blir en personlig relation där det finns stöd i den ofta långa resan tillbaka till ett bättre liv.

Till skillnad från en daglig verksamhet eller ett socialt företag arbetar fontänhusen efter en sammanhållen rehabilitering med sociala, kulturella, och arbetsorienterade program, samt stöd i att gå vidare med studier eller arbete. Fontänhuset täcker in ett stort behov hos gruppen människor med psykisk ohälsa som är samordnat utifrån individens egna behov.

Ett fontänhus kan fungera för flera olika grupper inom gruppen med psykisk ohälsa. På Falkenberg's fontänhus finns medlemmar som varit aktiva i 20 år och där målet är att vara en fortsatt del av gemenskapen på huset. Andra medlemmar stannar cirka 6-24 månader och kommer sedan ut i arbete. Det finns också medlemmar med tillfälliga anställningar där fontänhuset blivit en självklar plats att återkomma till för att få stöd i att hitta nästa arbete, hålla rutiner och ingå i ett sammanhang. Ett fontänhus har en stor roll för denna grupp och är inte bara en förrehabiliterande åtgärd under en kortare tid. En annan grupp är de som kommit vidare i fasta arbeten men som får stöttning och har sina sociala nätverk hos fontänhuset där deltagandet främst är på de sociala aktiviteterna som ligger utanför ordinarie arbetstid. Gruppen människor med psykisk ohälsa är bred och behoven lika breda. Då fontänhusen arbetar genom demokrati och frivillighet så kan de också fånga upp de olika behoven genom arbete och gemenskap på individens egna nivå.

FINANSIERING

Verksamheten finansieras med bidrag från främst kommun och regioner. Föreningen kan även söka medel från socialstyrelsen och till exempel Allmänna arvsfonden för specifika projekt. Fontänhusen utför inte arbete mot ersättning, vilket vore i strid mot stadgarna.

Två exempel på finansiering av fontänhus i olika kommuner.

FONTÄNHUSET I FALUN	Intäkter
Kommun	2 000 000
Region	1 utlånad tjänst = 600 000

FONTÄNHUSET I FALUN	Intäkter
Socialstyrelsen	900 000
TOTALT	3 500 000

FONTÄNHUSET I BÅSTAD	Intäkter
Kommun	2 373 000
Region	423 000
Socialstyrelsen	1 200 000
Arbetsförmedling, stödmedlemmar etc.	30 000
TOTALT	4 026 000

Socialstyrelsen bidrar med pengar till definierade projekt i fontänhusen, kommuner och regionen bidrar till den löpande verksamheten. Siffrorna kommer från år 2020.

SAMVERKAN

På fontänhusen finns det utvecklade samarbeten med näringslivet kring exempelvis praktikplatser och i form av sponsring.

Genom studieförbunden drivs ofta studiecirklar på fontänhusen. I Falkenberg har det till exempel hållits kurser i odling, renovering av kanoter, matlagning efter budget och renoveringsprojekt.

Kartläggning av behovet av ett Fontänhus i Varberg

Kartläggningen har skett genom intervjuer med personer som arbetar med målgruppen, detta innefattar såväl myndigheter och kommunala verksamheter som ideella initiativ. I de flesta fall har de tillfrågade endast kunna ge uppskattningar av antal och sin syn på hur behovet ser ut, i andra fall har precisa och kvantitativa uppgifter kunnat lämnas.

VARBERGS KOMMUN

Försörjningsenheten på Socialförvaltningen beslutar om ekonomiskt bidrag till de som saknar inkomst från arbete, studier eller sjukpenning och inte heller på annat sätt kan försörja sig. För de som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet ställs krav på att man ska vara inskriven hos arbetsförmedlingen samt den kommunala arbetsmarknadsenheten, vara aktivt arbetssökande och ta del av arbetsmarknadsinsatser som erbjuds via AF och/eller den kommunala arbetsmarknadsenheten. I snitt under år 2020 var det 380 hushåll per månad i Varbergs kommun som fick ekonomiskt bistånd, 90 individer per månad kodades som sjukskrivna med läkarintyg (många på grund av psykisk ohälsa) enligt K. Hedlund (personlig kommunikation, 20 januari 2021). Även

bland de som kodades som arbetslösa eller med andra sociala hinder återfinns individer med psykisk ohälsa.

Från försörjningsstöd remitteras alla som är arbetslösa, och även en del av de sjukskrivna, till den kommunala arbetsmarknadsenheten, där individerna får stöd mot arbete/studier och självförsörjning. Dock möter de också individer som är sjukskrivna och som inte är aktuella för en arbetsrehabilitering. Enligt enhetschef K. Hedlund är detta en grupp som skulle må bra av Fontänhusets verksamhet, där kraven kan vara lägre. En annan målgrupp är de som har en arbetsmarknadsinsats men där Fontänhuset skulle kunna fungera som en socialt rehabiliterande åtgärd.

Arbetsmarknadsenheten har som fokus att stötta dem har svårt att få jobb. För att få komma i kontakt med arbetsmarknadsenheten behöver man ha blivit hänvisad genom arbetsförmedling eller socialtjänsten. Det är viktigt att deltagarna är inskrivna på arbetsförmedlingen och ska gärna ha varit i kontakt med studie och karriärcentrum. Arbetsmarknadsenheten i den här formen är en relativt ny insats i kommunen och har varit igång ungefär ett år. Tidigare har det funnits arbetsmarknadsinsatser utspridda på socialtjänst, LSS och föreningen KLARA.

Varje månad är det mellan 380-390 personer som är inskrivna hos arbetsmarknadsenheten enligt C. Karlsson (personlig kommunikation, 10 februari 2021). Arbetsmarknadsenheten har ingen statistisk över hur många av dessa som har en psykisk ohälsa. Uppdraget för dem som kommer från socialtjänsten är att arbetsmarknadsenheten skall utföra arbetsfrämjande kompetenshöjande insatser. Uppdragen från Arbetsförmedlingen handlar främst om arbetsträning alternativt arbetsmarknadspolitiska anställningar. De har ett mindre antal deltagare som har ett behov av en arbetsrehabilitering av lågtröskelkaraktär och samarbete sker då bland annat med Digitalt kulturarv, LSS, Svenska kyrkan, Second Chance och andra föreningar/kyrkan. Arbetsmarknadsenheten har även en egen arbetsrehabilitering med monterings- och paketeringsarbeten. C. Karlsson berättar vidare att behovet av olika typer av sysselsättning såklart är oändligt, det finns många människor som kommer till arbetsmarknadsenheten med olika typer av behov vid en arbetsrehabilitering. För vissa passar en förening /socialt företagande/IOP bättre där det finns ett demokratiarbete på ett annat sätt än i de kommunala verksamheterna.

Psykiatrihandläggare/Uppdragsavdelningen/Boendestöd i kommunen utreder rätten till insatser i form av sysselsättning, boende eller boendestöd för personer med psykiska funktionsnedsättningar. I Varbergs kommun var 78 personer i oktober 2020 beviljade sysselsättning enligt socialtjänstlagen (SoL).

I samtal med K. Kärrengård (personlig kommunikation, 17 december 2020), enhetschef på kommunens uppdragsavdelning, anger hon att det är svårt att ge specifika siffror på hur många de inte når genom arbetscentrum och kundvalen för deras SoL-placeringar. Dock ser hon att ett fontänhus skulle vara ett komplement till det som finns idag. Kommunen har redan idag en del medlemmar på Falkenbergs Fontänhus som väljer att åka dit framför kommunens egna verksamheter och idag befintliga kundval. Hon ser också ett behov av en idéburen verksamhet som komplement då det kan engagera på ett tydligare

sätt än kommunens verksamhet. I möten mellan uppdragsavdelningen, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och VPM har det framgått att de ofta söker efter en typ av verksamhet som kan fungera som en social arbetsrehabilitering, där uppdragsavdelningen haft svårt att tillgodose dessa behov då det inte ingår i deras uppdrag.

Kärrengård berättar att hon ser en risk för att det finns personer de missar bland de unga vuxna, då de upplever att de inte kommer i kontakt med dessa. Gruppen har ofta svårt att själva ta kontakter och de behövs flera uppsökande verksamheter i kommunen. Kärrengård berättar vidare att hon tror att det finns ett stort mörkertal i kommunen med både unga vuxna och äldre som är i behov av en sysselsättning men som aldrig kommer till dem.

De boendestödare som arbetar med gruppen med psykiatriska funktionsnedsättningar har idag cirka 130 personer som de arbetar för. Kärrengård berättar att många av dem inte har någon form av sysselsättning och ofta är isolerade i sina hem.

Steget vidare erbjuder stöd till alla unga mellan 16 och 19 år som inte är inskrivna på en gymnasieskola. Deras mål är att i första hand motivera ungdomarna tillbaka till studier. De arbetar med kartläggning, stöd till praktik eller stöd att söka jobb. Totalt innefattar målgruppen för Steget vidare i dagsläget 250 ungdomar i Varbergs kommun. Steget vidare har i dagsläget två anställda, varav en är Sirkka Vallius.

Av de ungdomar som innefattas av Steget vidare har nästan samtliga en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och/eller någon form av psykisk ohälsa. Steget vidare har tidigare försökt få till samarbeten med befintliga intresseorganisationer i Varberg, men inte lyckats få ungdomarna intresserade av att gå dit. S. Vallius (personlig kommunikation, 18 december 2020) tror att ett fontänhus, som ofta driver ungdomsprojekt, vore bra för deras målgrupp och ett bra komplement till övrig verksamhet i kommunen. Det är svårt att hitta passande praktikplatser för målgruppen som behöver extra stöd, här skulle ett fontänhus vara ett bra alternativ. De med autismspektrumdiagnos som erbjuds platser på daglig verksamhet, kan ha svårt att känna sig hemma i grupper på dagliga verksamheter, där individer med många olika funktionsvariationer samlas.

Steget vidare ser ett framtida fontänhus i Varberg som en naturlig samarbetspartner. Att få igång en ungdomsgrupp som praktiserar tillsammans på fontänhuset hade varit en stor hjälp för många av de ungdomar som behöver en lågtröskelverksamhet. Ett stort problem för ungdomarna är att när de fyller 20 år tappar de sin plats på Steget vidare och tar ofta flera steg tillbaka i sin utveckling. Vid samarbete mellan Steget vidare och fontänhuset skulle ungdomarna fortsatt ha ett sammanhang som följer dem i deras utveckling.

Personligt ombud är en fristående verksamhet i kommunal regi som syftar till att vara ett stöd åt personer med långvarig och omfattande psykisk ohälsa. Tillsammans med individen kartläggs behov av vård, stöd och service som man har rätt till. I Varbergs

kommun finns det två personliga ombud. I december 2020 var 16 personer aktiva hos de personliga ombuden, sammanlagt har de under 2020 träffat 26 kvinnor och 14 män.

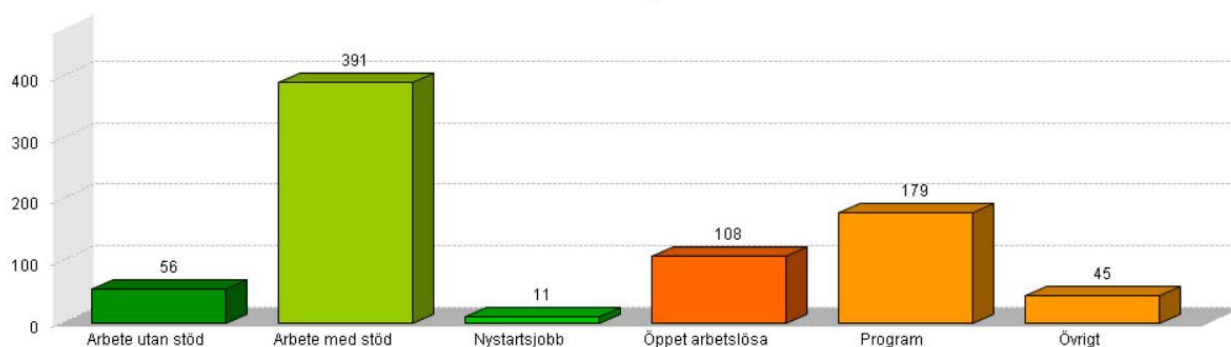
I samtal med ett av de personliga ombuden, M. Svensson (personlig kommunikation, 14 december 2020), uppger hon att bara tre av de åtta personer hon nu arbetar med har någon form av sysselsättning. Individerna har svårt att klara av en vanlig arbetsträning på grund av för höga krav samt svårigheter för den enskilde, exempelvis med att passa tider. De personer som är inskrivna hos arbetsförmedlingen upplever ofta frustration över svårigheten att hitta en anpassad arbetsträning. Ofta tar det lång tid att hitta en plats samt att det ofta blir missförstånd på arbetsträningen på grund av att kraven inte är individanpassade. I sin roll som personligt ombud ser dock Svensson en grupp individer som vill känna sig behövda och att det vore bra för Varberg om det fanns en verksamhet som fontänhuset. Det som saknas i Varberg, när det gäller rehabilitering till arbete eller studier för personer med psykisk funktionsnedsättning, är en verksamhet någonstans mittemellan daglig verksamhet och en alltför kravfylld arbetsträning.

ARBETSFÖRMEDLINGEN

Under november månad 2020 hade Arbetsförmedlingen 1751 öppet arbetslösa personer inskrivna som deltog i något typ av program hos Arbetsförmedlingen enligt Arbetsförmedlingens databas för statistik (<https://arbetsformedlingen.se/statistik/sok-statistik>). Av de hade 997 varit arbetslösa i mer än 6 månader, 618 hade varit utan arbete i mer än 12 månader och 310 hade varit utan arbete i mer än 24 månader. Enligt Folkhälsomyndighetens folkhälsodata från 2018 uppgav 34% av de arbetslösa att de hade ett nedsatt psykiskt välbefinnande i Sverige.

Nedanstående bild visar totalt antal inskrivna på Arbetsförmedlingen i Varberg under november 2020 som har en kod för funktionsnedsättning (inte bara psykisk funktionsnedsättning). När det gäller psykiskt nedsatt förmåga är det svårare att hitta exakta siffror på grund av hur detta registreras i Arbetsförmedlingens system, men av totalt 790 personer med kod för funktionsnedsättning har cirka 400 personer psykisk ohälsa eller neuropsykiatrisk problematik. Av dessa är det cirka 70 personer som inte deltar i någon aktivitet.

Funktionsnedsättning - Kvarstående

	Antal
Arbete utan stöd	56
Arbete med stöd	391
Nystartsjobb	11
Öppet arbetslösa	108
Program/Övriga	224
Total	790

I samtal med J. Lindh (personlig kommunikation, 16 december 2020) som är sektionschef på Arbetsförmedlingen i Varberg berättar att han har goda erfarenheter av att samarbeta med Fontänhuset i Falkenberg, och ser positivt på intentionen att starta en verksamhet i Varberg. Han berättar också att han verkligen tror att det finns en målgrupp som skulle vara hjälpt av verksamheten både som primär och kompletterande sysselsättning.

FÖRSÄKRINGSKASSAN

Aktivitetsersättning är en ersättning som du kan få om du är mellan 19 och 29 år och har en sjukdom eller en funktionsnedsättning som gör att du inte kan arbeta under minst ett år. Under tiden med aktivitetsersättning kan du få stöd och hjälp med att kunna börja arbeta. I mailväxling med Daniel Wallentin (personlig kommunikation, 14 december 2020), statistiker på Försäkringskassan, visar siffror från Varbergs kommun att under november 2020 uppbar 78 kvinnor och 109 män, totalt 187 personer, aktivitetsersättning.

Riksrevisionen (2015) visade i en studie kring aktivitetsersättningens effektivitet i landet att 52 procent av gruppen med aktivitetsersättning hade rätt till stöd enligt LSS eller någon form av arbetsinriktad insats hos arbetsförmedlingen. Bland resterande individer hade endast var fjärde haft en aktivitet med stöd från försäkringskassan. Detta innebär att nästan 40 procent av personerna med aktivitetsersättning saknade insats. Bland dem som haft en aktivitet med stöd från försäkringskassan, var den huvudsakliga aktiviteten någon form av idrottsaktivitet. Därutöver förekom olika aktiviteter som kommunen ordnat med stöd av bland annat socialtjänstlagen. Dessa aktiviteter hade försäkringskassan mindre kännedom om. Studien visade dock att en stor andel av denna grupp upplever stödet från försäkringskassan och kommunen som bristfälligt. Riksrevisionens granskning visar att många unga med aktivitetsersättning fortfarande saknar insatser.

Sjukersättning eller sjukpenning. I augusti 2020 hade totalt 414 personer, 306 kvinnor och 108 män, med koden *Psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar* sjukersättning eller sjukpenning i Varbergs kommun enligt statistik från försäkringskassan (D. Wallentin., personlig kommunikation, 14 december 2020). Personer med sjukersättning har alltid rätt att vara delaktiga i samhällslivet, exempelvis via

föreningsengagemang, trots sin sjukersättning, så länge det inte kan jämföras med arbete. I denna grupp kan man också se att behovet av en arbetsrehabilitering utan kravbild skulle kunna fungera för-rehabiliterande som ett första steg.

PSYKIATRIN I HALLAND (PSH)

Enligt 2021 års verksamhetsplan för Psykiatrin i Halland har förvaltningen i uppdrag att utveckla samverkan med idéburna organisationer. Detta i syfte att möta ett ökande vårdbehov i samhället, genom att till exempel utgå från att tillsammans fånga upp och skapa bättre sammanhang för personer i utsatta grupper (Region Halland, 2020).

Vuxenpsykiatriska mottagningen (VPM). På den vuxenpsykiatriska mottagningen i Varberg ser avdelningschef Johanna Pärsljö (personlig kommunikation, 19 januari 2021) att det finns många som de möter som är i behov av en mer kravlös sysselsättning än vad kommunen idag kan erbjuda. Utbudet är enligt Pärsljö litet idag i kommunen och ett fontänhus i Varberg vore en välkommen förstärkning av utbudet som hade förbättrat situationen för många med psykisk ohälsa.

Barn och Ungdomspsykiatrin (BUP). På BUP i Varberg finns det ungefär 950 patienter inskrivna, av dessa är cirka 350 patienter över 15 år. I samtal med avdelningschef M. Sasserusson (personlig kommunikation, 14 januari 2021) uppger han att det vore positivt med fler verksamheter som kan stödja unga med inkludering.

Rättspsykiatriska kliniken, Varbergs sjukhus. Avdelningschef Juan Carlos Zamorano Bravo (personlig kommunikation, 29 januari 2021) välkomnar idén om ett fontänhus i Varberg. Rättspsykiatrins patienter genomgår oftast långa utslussningsprocesser tillbaka till samhället, i dessa processer är sysselsättning och social gemenskap en viktig del. I dagsläget saknas bra alternativ för patientgruppen i det geografiska närområdet, speciellt för yngre. Det finns även planer på att öka antalet rättspsykiatriska slutenvårdsplatser, vilket innebär ett större behov av samverkan med fler aktörer för sysselsättning. Sedan tidigare finns goda exempel på samarbeten mellan rättspsykiatrin och Fontänhuset i Falkenberg. Den rättspsykiatriska vården innebär för patienten långa processer där sysselsättning, likt den som sker på fontänhusen, är en viktig del av rehabiliteringen för patientgruppen.

SAMORDNINGSFÖRBUNDETS INDIVIDSAMVERKANSTEAM (IST)

Varbergs IST består av representanter från Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Varbergs kommun (ekonomi och arbetsmarknad), Region Halland (primärvården samt vuxenpsykiatrin) samt en teamkoordinator.

Målgruppen för IST i Varberg är människor i arbetsför ålder med social, psykisk och/eller fysisk problematik och som också behöver ett samordnat stöd från flera myndigheter/organisationer för att finna en väg till egen försörjning eller studier. Ordinarie myndighet/organisation har redan gjort ett antal försök utan att nå hela vägen fram och individen har med all säkerhet varit i olika samhällssystem under längre tid.

IST i Varberg arbetar med cirka 60 individer per år. Flertalet av dessa har ersättning från Försäkringskassan samt lider av psykisk ohälsa. Enligt teamkoordinator Helen Gustafsson (personlig kommunikation, 29 december 2020) hade uppskattningsvis 75 procent av dessa individer varit i behov av en kravlös förrehabiliterande insats, såsom fontänhusens verksamhet, innan de kommer på remiss till IST. Detta för att de ska känna sig redo för nästa steg som är en mer kravfylld arbetsträning, även om det är i låg omfattning gällande timmar per vecka.

IDEELLA FÖRENINGAR OCH INTRESSEORGANISATIONER

Attention Varberg/Falkenberg. I samtal med ordförande på Attention ser de ett behov med medlemmar som inte känner att de passar in på en daglig verksamhet som skulle fungera bättre i en annan miljö (L. Andersson, personlig kommunikation, 22 december 2020). Hos Attention i Falkenberg har det vid flera tillfällen kommit medlemmar som behövt mer stöd i sin rehabilitering som funnit en plats på fontänhuset. Som organisation har de försökt ordna så att medlemmar i Varberg skulle kunna få ekonomisk hjälp för att kunna delta i Falkenbergs fontänhus utan att lyckas. Inom gruppen med NPF (Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning) kan det finnas en del individer som kan ha svårt för att delta i större sociala sammanhang, men för de flesta hade ett fontänhus varit den bästa lösningen, enligt Andersson.

RSMH. På RSMH i Varberg har människor med psykisk ohälsa möjligheten att träffa andra i liknande situationer. RSMH erbjuder sina medlemmar en mötesplats, kafé till självkostnadspris, kurser och gemenskap. RSMH arbetar både lokalt och nationellt för att påverka psykiatrin och samhället så att den psykiska hälsan kan förbättras.

Autism & Aspergerföreningen Varberg/Kungsbacka. Autism & Aspergerföreningens uppdrag är att informera om AST (Autismspektrum tillstånd) samt förbättra villkoren för målgruppen i samhället. Maria Johansson (personlig kommunikation, 21 mars 2021) ordförande för föreningen berättar att AST kännetecknas framför allt av svårigheter med social kommunikation och socialt samspel, en annorlunda upplevelse av sinnesintryck, stereotypa beteenden och/eller begränsade intressen. En av våra stora frågor är att vår målgrupp har det svårt i att passa in i samhällets institutioner och har därför haft det svårt i bland annat skolan under uppväxten. De behöver en väl anpassad verksamhet för att många i målgruppen ska kunna känna sig trygga. Många i vår förening har inget sammanhang som de klarar av att vara i, utan är ensamma hemma, isolerade från samhället. Det finns väldigt få sysselsättningar som fungerar för vår målgrupp, därför är det av stor vikt att det startas ett fontänhus i Varberg. Det finns ett stort behov av mer arbetsträning och en varierad sysselsättning för att ge större valmöjligheter. Detta skulle ge fler möjlighet att bli delaktiga i ett sammanhang, att bryta utanförskapet och finna en plats för att framtiden kunna integreras i arbetslivet. Med ett fontänhus som grund får även de möjlighet att utvecklas och få en mer meningsfull tillvaro.

NPF-rådet Varberg. NPF-rådet i Varberg är ett nätverk som bildats av personer som antingen själva har något funktionsvariation som innefattas av NPF (NeuroPsykiatrisk Funktionsnedsättning) eller som på olika sätt är involverade i frågor om skola, egen

försörjning, bostad och fritid gällande målgruppen. Charlotte Claesson (personlig kommunikation, 21 mars 2021) som är representant för NPF-rådet berättar att det är svårt att hitta meningsfulla sysselsättningar för arbetsträning för målgruppen i Varbergs kommun. De flesta dagliga verksamheter i kommunen är mer riktade till personer med intellektuella- och/eller kroppsliga funktionsnedsättningar enligt Claesson. Personer inom vår målgrupp behöver sysselsättningar där man kan lära, utvecklas, känna delaktighet och få stöttning i att komma vidare. Ett fontänhus i Varberg skulle kunna vara en sådan plats och ge större möjlighet för kommuninvånarna i vår målgrupp att kunna välja en mer anpassad verksamhet.

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN

Genom en sammanställning av undersökningar gjorda av Folkhälsomyndigheten mellan år 2015-2018 uppgav 15 % av hallänningarna nedsatt psykiskt välbefinnande och 32 % av hallänningarna uppgav lätta eller svåra besvär av ängslan, oro eller ångest (Folkhälsomyndigheten, 2020). I Halland har i genomsnitt 19 personer suiciderat per år de senaste fem åren (Karolinska Institutet, 2020). Därtill ökar den psykiska ohälsan hos barn och unga, något som Folkhälsomyndigheten (2018) manar till att ta på stort allvar. I en lokal kontext tyder den dystra statistiken kring barn och ungas psykiska illabefinnande att behovet av fler verksamheter som kan fånga upp unga vuxna och förebygga utanförskap och psykiska ohälsa kommer att öka med tiden.

Sammanfattning av behovet i Varbergs kommun

Ur underlaget träder tre tydliga målgrupper inom psykisk ohälsa fram.

1. Personer som saknar sysselsättning.
2. Personer med en sysselsättning som inte passar individen eller inte är adekvat nog att vara en tillräckligt rehabiliterande åtgärd.
3. Personer som inte är arbetssökande men som hade varit hjälpta av en gemenskap och lågtröskelverksamhet.

För att beskriva det sammanfattade behovet i siffror presenteras dessa nedan utifrån fördelningen *ungdomar och unga vuxna* samt *vuxna*.

Utifrån den data som är samlad är det svårt att urskilja om samma personer förekommer på flera ställen och kan därför ge en bild av att det är fler som är i behov av ett fontänhus än vad det de facto är. Dock kan man ha med sig att flera av de intervjuade vittnar om stora mörkertal där personer inte kommer i kontakt med rätt instanser i samhället. Bilden som ges är inte perfekt men ger en förhållandevis rättvis bild utifrån behoven i kommunen.

UNGDOMAR OCH UNGA VUXNA MED PSYKISK OHÄLSA

Utifrån samtalen med olika instanser i kommunen finns det många ungdomar och unga vuxna med psykisk ohälsa som är i behov av en arbetsrehabilitering där det finns andra unga i liknande situation. Många unga får inte ett sammanhang de trivs i. Antingen görs det satsningar som sedan tar slut när personen blivit för gammal eller så placeras många i en mer LSS-inriktad verksamhet eller verksamheter som saknar andra i samma åldersgrupp. När ungdomarna/unga vuxna känner att de inte passar in på de platser de blivit tilldelade leder detta ofta till en större isolering.

I projektet Steget Vidare i Varbergs kommun finns 250 ungdomar mellan 16-19 år med psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som saknar sysselsättning. En del av dessa är i behov av en praktikplats och en del av dessa skulle kunna vara en del av de sociala programmen inom fontänhuset för att hitta en ny gemenskap. Om man räknar lågt och säger att ett fontänhus kan fånga upp en tjugondel av dessa ungdomar så har vi 12-13 personer som har hittat ett sammanhang, brutit sin isolering och är aktiva i en arbetsrehabiliterande åtgärd.

På fontänhusen finns goda exempel på samarbeten kring denna målgrupp där elever som inte klarar av att studera på heltid kan få en praktikplats på fontänhuset. Vinsterna är stora när annars isolerade ungdomar med små nätverk får hitta en plats och en gemenskap. Genom att få baskunskaper som tidigare saknats, som enklare matlagning, städning och administration, kan fontänhuset skapa självförtroende och erfarenhet av både arbete och gemenskap. En annan styrka hos fontänhusen är kunskapen som finns i husen kring hur de olika aktörerna i samhället fungerar och vart man ska vända sig för att få stöd i sin ekonomi, psykiska ohälsa och andra psykosociala svårigheter. Både unga och äldre har ofta svårigheter med att navigera i ett allt mer komplext samhälle.

I Varbergs kommun finns det 187 personer med aktivitetsersättning, ålder 19-29 år. Enligt Riksrevisionens data har cirka hälften av dessa rätt till stöd enligt LSS eller någon form av arbetsinriktad insats hos arbetsförmedlingen. Bland de resterande cirka 90 individerna är det endast var fjärde som deltar i någon form av aktivitet, vilket skulle innebära att drygt 65 unga vuxna med aktivitetsersättning har behov av en meningsfull, regelbunden aktivitet som primär insats.

Förutom de ungdomar och unga vuxna som omfattas av Steget vidare och aktivitetsersättningen kan vi anta att en del av dem som omfattas av siffrorna från kommunen, IST, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och psykiatrin också tillhör gruppen unga vuxna. I Varbergs kommun är det 16% av befolkningen som tillhör gruppen ungdomar och unga vuxna. Därmed kan vi räkna på att detta antagligen också är fallet med de i som är inskrivna hos de olika myndigheterna/organisationerna. Detta innebär att cirka 63 personer tillhör gruppen unga vuxna. Hur många av dessa som tillhör målgruppen är svårt att svara på men om vi tar Folkhälsomyndighetens statistik över den psykiska hälsan i Halland kan vi se att åtminstone 4-5 personer skulle vara hjälpta av ett fontänhus, antagligen fler än så.

Efter de samtal som har gjorts med de olika aktörerna i samhället kan vi även konstatera att fler är av uppfattningen att det finns ett stort mörkertal i kommunen vad gäller ungdomar och unga vuxna som inte har fått stöd i sin rehabilitering. Samhällsvinsten vore stor om vi kunde hjälpa dessa. Om vi väljer att se den större helheten med både unga som inte har en tillräcklig sysselsättning idag och de som inte är aktuella för en vanlig arbetsrehabilitering tillsammans med de unga nämnda ovan, skulle vi få en betydligt högre siffra med människor som skulle kunna vara hjälpta av ett fontänhus.

Ungdomar och unga vuxna med psykisk ohälsa utan sysselsättning

Steget Vidare	Aktivitetsersättning	Annat (Kommun, IST, AF, FK)	Total
250	65	4-5	cirka 320

VUXNA MED PSYKISK OHÄLSA

Enligt IST är det cirka 45 individer ur deras målgrupp som hade behövt en annan typ av arbetsrehabilitering innan de remitterades till IST.

Enligt Arbetsförmedlingen har de åtminstone 70 personer utan aktivitet idag med en kod för psykisk ohälsa eller neuropsykiatrisk problematik. Av de 400 personer med psykisk ohälsa eller neuropsykiatrisk problematik som är inskrivna på Arbetsförmedlingen med en aktivitet kan man anta att en del av dessa personer hade fungerat bättre på ett fontänhus än i annan verksamhet, som egentligen är mer skraddarsydd för LSS-gruppen eller för dem som står närmare arbetsmarknaden.

414 personer har någon form av sjukersättning i kommunen enligt Försäkringskassan, där kan man anta att en del av dessa har en psykisk ohälsa som grund till sitt arbetsutanförskap. Vi kan också anta att den psykiska ohälsan är överrepresenterad i en grupp som står utanför arbetslivet och som har en sjukersättning. Om vi bara ser till snittet i Halland av hur många som har nedsatt psykisk välbefinnande av dessa 414 personer, får vi fram åtminstone 62 personer som kan vara aktuella för ett fontänhus. Men detta är antagligen väldigt konservativt räknat.

Uppdragsavdelningen har 78 personer som innefattas av målgruppen och i den gruppen finns deltagare som skulle vilja vara på ett fontänhus. Det har till och med individer som väljer att åka till Falkenberg för att delta på fontänhuset där. Det går däremot inte att räkna dessa som människor med psykisk ohälsa och utan sysselsättning då många har en sysselsättning men önskar ett annat alternativ.

Även på försörjningssenheten finns en del som inte är inskrivna på arbetsmarknadsenheten och skulle kunna vara intresserade av ett fontänhus.

Vidare kan vi se att de personliga ombuden träffar en del personer som inte har någon sysselsättning och som tillhör målgruppen. Även boendestödjarna, som träffar 130 personer med psykisk ohälsa, vittnar om att det är många som inte har någon form av sysselsättning. Dessa bör tillhöra gruppen med sjukpenning/sjukersättning eller försörjningssenheten.

Vuxna med psykisk ohälsa utan sysselsättning

Individ samverkans teamet	Arbetsförmedlingen	Sjukersättning /sjukpenning	Uppdragsavdelningen SOL-placeringar	Försörjningsheten	Total
45	70	62	Oklart	Oklart	177

Personer långt ifrån arbetsmarknaden. Utifrån samtalen med de olika aktörerna i samhället som arbetar med människor med psykisk ohälsa går det även att utläsa ett behov för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden och där en förrehabiliterande åtgärd skulle vara ett bra steg.

Fontänhusen i Sverige möter denna grupp ständigt. Det är en grupp som länge levt i utanförskap och där målen ofta handlar om att skapa ett sammanhang, bryta isolering, skapa rutiner och långsamt finna arbetsglädje. En del av denna grupp lever med en allvarigare psykisk ohälsa där fontänhuset är ett stöd där personen på sikt kan minska inläggningar, suicidförsök och medicinintag.

Även de individer som idag erbjuds daglig verksamhet inom SOL är en del av denna grupp, där socialstyrelsens rapporter visat att ett fontänhus skulle kunna vara ett komplement till befintliga verksamheter (Socialstyrelsen, 2018) och där fontänhusets möjligheter ibland kan vara större till att främja återgång till arbete/studier eller praktik.

Förutsättningar för Fontänhuset i Varberg

Den här förstudien visar på att det finns underlag för, och ett behov av, en plats som Fontänhuset i Varberg.

VARFÖR ETT FONTÄNHUS?

Ett Fontänhus är en investering som kommunen går in med som erbjuder rätt typ av stöd. Det är frivilligt, kostar ingenting, inget medicinskt underlag behövs. Modellen och arbetssättet är redan etablerat och visar goda resultat.

Personer med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd. I en svensk rapport (Ekman et al., 2014) beräknas att en person med diagnosen schizofreni kostar kommun, landsting och stat omkring 500 000 kronor per år.

I de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd bedömer Socialstyrelsen (2018) att kommuner bör erbjuda målgruppen anpassad arbetsinriktad daglig sysselsättning med individuell målsättning och uppföljning. Avgörande för rekommendationen är att åtgärden kan leda till ökad återhämtning, social funktion, livskvalitet samt minskad isolering.

I Socialstyrelsens riktlinjer (2018) omnämns fontänhus som en sådan möjlighet; en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk

ohälsa på vägen till återhämtning. Verksamheten styrs av medlemmarna i samarbete med de anställda handledarna och utgår från den arbetsinriktade dagen, med fokus på deltagarnas styrkor, talanger och förmågor samt erbjuder stöd för att komma ut i arbete eller studier.

I Socialstyrelsens prioriteringsordning gällande rekommendationer för människor med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd är prioritet 1-3 något en kommun bör erbjuda sina invånare. Socialstyrelsen (2018) ger verksamheter liknande fontänhus prioritet 3. Exempel på andra åtgärder med prioritet 3 är att varje kommun bör erbjuda bostad med särskild service anpassad till personer med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd som har stora svårigheter att självständigt klara sitt hemliv. Således ges verksamheter liknande fontänhus samma prioritet som anpassat boende för personer med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd.

I riktlinjerna skriver Socialstyrelsen (2018) att utifrån kommunernas perspektiv ingår personer med psykossjukdom i en större målgrupp med psykisk funktionsnedsättning. Många av de insatser som rekommenderas i riktlinjerna är användbara även för andra inom den större gruppen. Många av de vetenskapliga studier som rekommendationerna vilar på är också gjorda på en bredare grupp än bara personer med schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd.

Skillnader mellan daglig verksamhet och fontänhus. Frågan är om daglig verksamhet utgör en fullgod rehabilitering för människor i kommunen med schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd? I de nationella riktlinjerna från Socialstyrelsen (2018) bör kommunen erbjuda individanpassat stöd till arbete eller studier och avgörande för rekommendationen är att åtgärden har en effekt på återgång till studier eller arbete, vilket är en viktig aspekt när det gäller återhämtning från psykossjukdom.

I en rapport från Socialstyrelsen kring insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning (2019) visar undersökningen att i majoriteten av kommunerna gick ingen person med daglig verksamhet över till arbete eller praktikplats under det senaste året. Socialstyrelsens analys visar sammanfattningsvis att av de 32 400 som hade daglig verksamhet 2014 gick totalt 0,2 procent över till ett lönearbete eller sysselsättning som varade minst två år (Socialstyrelsen, 2019).

I en lokal kontext berättar K. Kärrengård (personlig kommunikation, 24 februari 2021), enhetschef på uppdragsavdelningen i Varbergs kommun, att under år 2020 var det 1 person som gick från daglig verksamhet till lönearbete. Hon vittnar om att det har varit mellan 0-2 personer de senaste åren.

Vidare visar rapporten från Socialstyrelsen (2019) att det finns flera hinder för målgruppen att komma ut i arbete, bland annat:

- Brist på samverkan mellan olika aktörer, exempelvis olika regelverk samt bristande stöd till att gå från daglig verksamhet till ett lönearbete.
- Bristande flexibilitet i daglig verksamhet som kan försvåra en stegvis övergång till arbetsmarknaden.

På fontänhusen arbetas det aktivt med samverkan där handledarens roll bland annat är att hjälpa individen att samordna sin rehabilitering med de olika aktörerna i samhället. För många medlemmar kan det finnas hinder till att hitta rätt stöd och där arbetar handledaren som en brygga mellan bland annat Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, socialtjänsten, boendestödjaren, god man och psykiatrin. Med de komplexa regelverk som finns är detta ofta ett ovärderligt stöd för fontänhusens medlemmar.

Genom att individen själv är med och styr sin egen återhämtning, och tillsammans med en handledare får möjlighet att utveckla sina förmågor, sker ofta en snabbare process för individen att komma till studier eller arbetsliv. Tillsammans med de varierande arbetsuppgifterna som finns på ett fontänhus ger det medlemmen en starkare upplevelse av autonomi och motivation.

Fontänhusen arbetar även med att ge fortsatt stöd även när medlemmen kommit ut i arbete/studier eller praktik. På ett fontänhus blir du inte utskriven utan fortsätter att vara medlem utan tidsbegränsningar och kan fortsatt utnyttja fontänhusets resurser.

I kommunens arbetscentrum arbetar man utifrån Supported Employment, som är ett evidensbaserat verktyg för att hjälpa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden att komma närmare arbete. Arbetssättet på ett fontänhus liknar i mångt och mycket Supported Employment (Härkäpää, 2010). Båda modeller är baserade på socialt stöd, social inkludering och stöttande integration mellan vård och arbetsgivare. I en forskningsstudie undersökte man om det fanns en skillnad i hur de som hade fått stöd genom Supported Employment och de som hade fått stöd genom fontänhusens program (Macias et al., 2006). Studien visade att de som hade fått stöd genom fontänhuset hade vid anställning en högre lön och fler arbetade timmar än de som fått stöd genom Supported Employment.

I en svensk studie (Hultqvist, 2017) som jämfört daglig verksamhet med fontänhus visar resultaten att på ett fontänhus har medlemmarna bättre livskvalitet, mindre självstigma, större socialt nätverk, längre tid i arbete och högre lön än de som varit inom daglig verksamhet.

VINSTER MED ETT FONTÄNHUS FÖR VARBERG

- Förutsättningarna för individen att närma sig arbetsmarknaden blir bättre.
- Resurser frigörs på myndigheterna, som därmed ges bättre möjligheter att erbjuda stöd till dem som behöver.
- Med ett större utbud av insatser i kommunen ökar möjligheten för individen att hitta rätt verksamhet för dennes behov, målsättning eller intresse.
- Samverkan mellan olika aktörer som arbetar med personer med psykisk ohälsa ökar.
- Ökad psykisk hälsa hos kommuninvånarna.

MÅLSÄTTNING OCH SYFTE

Målsättningen för ett fontänhus i Varberg är att hjälpa människor med psykisk ohälsa mot studier och/eller arbete, att minska den psykiska ohälsan, att främja en meningsfull social gemenskap för de som behöver det och att komplettera de insatser som redan finns i kommunen.

Det finns flera syften med att starta ett fontänhus:

- Att minska suicid.
- Att civilsamhället och intresseföreningar samverkar med berörda myndigheter som arbetar med målgruppen.
- Att tillsammans med individerna bygga upp ett fungerande komplement som bygger på individens vilja och frivillighet att delta utifrån sina förutsättningar, för att på sikt närma sig arbetsmarknaden.
- Att frigöra resurser för myndigheterna.
- Att ge individen möjligheter till att må bättre och till att ha ett gott liv.

TROLIGA KONSEKVENSER OM INTE FONTÄNHUS ELLER LIKNANDE STARTAS

Behovet av integrering i samhället ökar hela tiden i takt med den ökande psykiska ohälsan. Därav är en trolig konsekvens om kommun inte svarar på detta behov ett ökat utanförskap i samhället för gruppen människor med psykisk ohälsa.

Kostnaden för kommun, landsting och stat för en person med schizofreni ligger på omkring 500 000 om året (Ekman et al., 2014). Med en effektiv arbetsrehabiliterande modell kan kostnaden minska avsevärt. Arbetsmarknaden fortsätter likartat att bli mer komplex över tid. Utan ett fontänhus växer den gruppen i sin isolering. Ett fontänhus kan vara bryggan till normaliteten och utan ett fontänhus kan det leda till fler slutenvårdstillfällen inom psykiatrin, suicid, kriminalitet, fler bidragstagare samt större långtidsarbetslöshet bland människor med psykisk ohälsa

FINANSIERING

Likt andra fontänhus skulle Varbergs fontänhus finansieras via både kommun, landsting, stat, projektmedel och privata bidrag.

Varbergs kommun har under 2021 påbörjat arbetet med att införa idéburet offentligt partnerskap (IOP). Genom ett IOP-avtal med kommunen, samt ett extra etableringsstöd under första året för att säkra upp sin ekonomi, skulle ett nytt fontänhus kunna sätta igång sin verksamhet. Fontänhuset skulle också söka pengar från Socialstyrelsen samt göra en ansökan om LOU som arbetsrehabiliterande åtgärd för människor med psykisk ohälsa.

I och med starten av ett Fontänhus i Varberg finns också större möjlighet för huset att kunna få ett regionalt bidrag. De regionala bidragen betalas ut till föreningar som arbetar regionalt och tack vare att det redan finns ett hus i Falkenberg går det att argumentera för ett sådant bidrag.

Med en grund i ett eventuellt IOP-avtal har ett fontänhus i Varberg goda förutsättningar för att kunna öka sin finansiering och ta emot fler medlemmar över tid.

Referenser

Ekman, M., Granström, O., Omérov, S., Jacob, J. O. H. A. N. N. A., & Landén, M. (2014). Kostnader för bipolär sjukdom, depression, schizofreni och ångest. *Läkartidningen*, 2014;111:CWZX.

Folkhälsomyndigheten. (16 mars 2020). Nedsatt psykiskt välbefinnande. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/nedsatt-psykiskt-valbefinnande/>

Folkhälsomyndigheten. (11 oktober 2018). Psykisk ohälsa bland barn och unga måste tas på allvar. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2018/oktober/psykisk-ohalsa-bland-barn-och-unga-maste-tas-pa-allvar/>

Gorman, J. (2012). Cost-benefit and cost-effectiveness analysis of employment services offered by the clubhouse model (Master's thesis).

Hietala-Paalamäa, O., Hujanen, T., Härkäpää, K. & Reuter, A. (2009): Clubhouses of people with mental disorders provide community support and individual empowerment. Activity reports 20/2009. Slot Machine Association, Helsinki.

Hoejmark, A., Rosendal Jensen, N., & Langager, S. (2011). Selvfølgelige forventninger. Fontaenhusene som psykosocial rehabiliteringsmodel. Institut for uddannelse og pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Hultqvist, J. (2017). Recovery-promoting factors in day centres and Clubhouses for people with psychiatric disabilities. A comparative study. Lund University: Faculty of Medicine.

Hänninen, E. (2012). Choices for Recovery-Community-Based Rehabilitation and the Clubhouse Model as Means to Mental Health Reforms. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90873/URN_ISBN_978-952-245-694-6.pdf?sequence

Härkäpää, K. (2010) Clubhouse model and supported employment - examples of community based (mental health) services. *International Journal of Integrated Care*, 10(6).

Jung, S. H., & Kim, H. J. (2012). Perceived stigma and quality of life of individuals diagnosed with schizophrenia and receiving psychiatric rehabilitation services: a comparison between the clubhouse model and a rehabilitation skills training model in South Korea. *Psychiatric rehabilitation journal*, 35(6), 460.

Karolinska Institutet. (8 oktober 2020). Själv mord i varje län i Sverige. <https://ki.se/nasp/sjalvmord-i-varje-lan-i-sverige>

Langemark, A. (2009)Vem hjälper Fontänhusen? En utvärdering av fontänhusen i Halmstad och Falkenberg på uppdrag av Landstinget i Halland (2009:3). Landstinget Halland.<https://docplayer.se/8364963-Vem-hjalper-fontanhusen.html>

Macias, C., Rodican, C. F., Hargreaves, W. A., Jones, D. R., Barreira, P. J., & Wang, Q. (2006). Supported employment outcomes of a randomized controlled trial of ACT and clubhouse models. *Psychiatric Services*, 57(10), 1406-1415.

Masso, J. D., Avi-Itzhak, T., & Obler, D. R. (2001). The clubhouse model: An outcome study on attendance, work attainment and status, and hospitalization recidivism. *Work*, 17(1), 23-30.

McKay, C., Nugent, K. L., Johnsen, M., Eaton, W. W., & Lidz, C. W. (2018). A systematic review of evidence for the clubhouse model of psychosocial rehabilitation. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 45(1), 28-47.

Region Halland. (24 november 2020). Verksamhetsplan 2021 - Psykiatri i Halland. <https://www.regionhalland.se/app/uploads/2020/12/Verksamhetsplan-2021-Psykiatri-Halland.pdf>

Riksrevisionen (2015) Aktivitetsersättning – en ersättning utan aktivitet? (Artikelnummer 2015:7).https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b2ddac/1518435506867/RiR_2015_07_Aktivitetsersattning_Anpassad.pdf

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55(1), 68.

Schonebaum, A., & Boyd, J. (2012). Work-ordered day as a catalyst of competitive employment success. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 35(5), 391.

Socialstyrelsen (2018). Nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd. Stöd för styrning och ledning(Artikelnummer 2018-9-6).<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2018-9-6.pdf>

Socialstyrelsen (2019). Insatser och stöd för personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2019 (Artikelnummer 2019-3-7).<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-3-7.pdf>

Sveriges Fontänhus Riksförbund <https://www.sverigesfontanhus.se/fontanhus-gor-skillnad/>

Personer:

Charlotte Claesson, Representant NPF-rådet Varberg

Christina Karlsson, Enhetschef Arbetsmarknadsenheten

Daniel Wallentin, Statistiker Försäkringskassan

Helen Gustafsson, Teamkoordinator IndividSamverkansTeamet

Inger Blennow, Ordförande Sveriges fontänhus riksförbund

Johanna Pärsljö, Avdelningschef VPM Varberg

Jonas Lindh, Sektionschef Arbetsförmedlingen Varberg

Juan Carlos Zamorano, Avdelningschef Rättspsykiatriska kliniken i Varberg

Karin Kärrengård, Enhetschef Uppdragsavdelningen i Varbergs kommun

Kristina Hedlund, Enhetschef Vård och Omsorg Socialförvaltningen

Lennart Andersson, Ordförande Attention

Marcus Friman, Koordinator Centralen i Varbergs kommun

Maria Johansson, Ordförande Autism och Aspergerförbundet Varberg/Kungsbacka

Marie Svensson, Personligt ombud Varbergs kommun

Mattias Sasserzon, Avdelningschef BUP Varberg

Sirkka Vallius, Steget vidare Varbergs kommun